



БРОЈ 2. MŰZEUM KÖNYVTÁRA У НОВОМ САДУ, 16. АПРИЛА 1894.

ГОД. I.

Hírlap-Könyvtár  
Növedéknapló

1894. év. 727. sz.

## ПРЕД КЊАЗОМ.

— ЦРТИЦЕ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ. —

Пише: МОРАВСКИ.

Вјетар је почео од југа дувати, врео као да из њедара живу жеравицу сипа...

На пролomu рапавог стења ижљегоше два човјека, двије прилике јуначка изгледа. Један бјеше човјек средњих година, висок, сувоњав, лице му све са бојама изукрштано, големе очи у глави пуне израза, пуне смјелости; а широке вилице и испупчене јабучице бијаху сведок његове тјелесне снаге...

Његов друг бијаше такође снажно, кршно момче, каквог одгајива само Црногорка... Узроста је висока, а лица необично лијепог. На њему бијаше одијело од бијелог сукна, на ногама лаки опанци.

Обојица бјеху оружани: о рамену висаху им острагусе, преко широки-

јех прсију турили фишеклије, за пасом оштре јатагане, а поред ножа провирују ситне кубуре. То бијаху соколови из племена Кучи.

— 'Оћемо л' ће оданути, Савко? упита старији млађега.

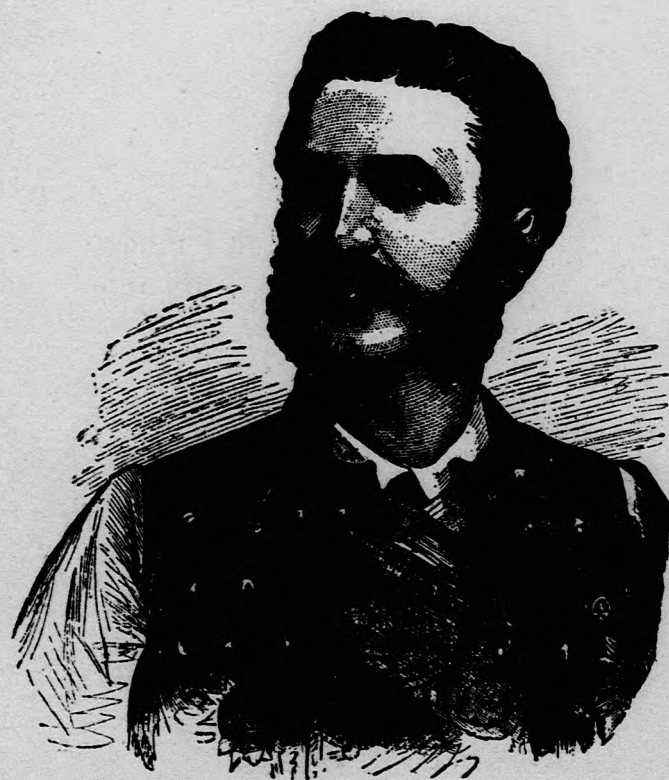
— Не божја ти вјера, тер тамо под они бријест у осоју.

Старији је ућутао; после подиже главу и са свим мирно и благо рече млађићу:

— А ну, ћетићу, вићећу, е да ћеш се икад уморити! Прије зоре кренули смо и циодан ето ће одимо... Вала и сам не осећам много тегобу, него мало лијеви ми кук оштећен, ће се погански куршум зарио.

Млађи се љупко насмијеша па додаде:

— Оли сјести стрико на ови ка-



Кнез Никола I.

мен? Ка' би река' боље 'намо? Како те јуначка памет учи.

— На твоју нек буде! — ријеша старији.

Тихо, као пантери, у својим лаким опанцима брзо су се спуштали скачући с камена на камен.

— А ну, дијете, дè зацјевај једну — рећи ће старији.

Младић је послушао.

Зацјевао је јуначку пјесму, танко гласовито, која је одјекивала по кршним висовима и губила се далеко у страхотне урвине, што су зјале измеђ горостасних брда.

Камо иду ова два Црногорца: они старији с проседом брадом, и оно кршно момче, кога су тек нагариле науснице — тај лијепи ђетић, што му густа црна коса заокружила дивно чело?

Правцем на Цетиње.

'Оде књазу.

Кад стигоше под бријест, простријеше струке и сједоше под дебели лад. Укресаше мало ватре, припалише симсије, погледаше се озбиљним погледом, док млади старијег упита:

— Ма вјере ти, стрика Вуко, де ми кажи како погибе мој стриц Мићун, а твој побратим, и како ти допаде у турску тамницу и отолен ижлезе?

— Како!... питаш? Устезах ти се бити први гласоноша, те да те рђавим гласом сневеселим... Пођосмо оба преко Берапа, кроз Сјеницу за Јавор; ал некако неразумно, право да ти кажем. Нисам треба' повјерит се невјерном Бећир Аги из Сјенице... Те нас наведе некако пријеваром на заседу арнаутску је и кад нас увуче у клисуру, он се склопи, а Арнаути просуше огањ из пушака. Ту остаде мртав Мићун, а и ја ти се грдно иштетих: удари ме куршум у лијеви кук

Савко га слушао пажљиво. Док је Вук говорио чело му дође натуптено, доња усна дрхтала је, а рука сама тегли јатагану.

— Реко' ја Мићуну — продужи Вуко: — Окај се Бећир Аге! У невјерника вјере не

мореш наћ'... Аја!... Мићун не слуша, те ето ће ојади и себе и друге.

Ту Вуко уздану, па настави:

— Избјего сам срећно, те не падох поганичких шака.

— У Сјеници се намјери на добра човека; бјеше наше горе лист... Те дај хећима, превијај и лијечи рану за два цијела мјесеца.

— Пребољех је, светога ми Петра!..

— Отлен се кренух да тражим душманина, Бећир агу, да осветим крв покојног Мићуна, побратима мог, и моју тешку рану.

— Бог и срећа даде те натрапа на поган, чим ижљегох из Сјенице да се повратим на кућиште. Кад га угледах код турске карауле, не мога' одољети...

„Стан, курво, невјерничка!“... подвикнух, „У грло си ми ста'...“

— Потегох пушком на њега; гађа' га а тако ми божија имена, те на мјесто... Кроз ваздух је као змија запиштало тана, а глас острагуше ронуо је кроз клисуру...

— Е знади, дијете, да ми у души одлану...

Док је ово Вуко говорио, пламтео му дивљи пламен, који се скоро не слагаше са његовим мирнијем, али озбиљним и јуначкијем лицем. После узео острагушу, обриса је једним парчетом сукна, па је спусти преко крила а за тим исука јатаган, поглади му дланом опстрицу која бјеше сјајна као сребро, само што се по нека пега виђала по њојзи... То бијаху трагови арнаутске крви, споменици ужаснога клања, кога је Вуко са својим братственицима, ал у чети, са Турцима починио; после га завуче у корице, па онда задовољно додаде:

— Не марим што ме заптије притегоше. Наплатио сам крвину... Ту ме везаше и предадоше суварији, те у Сјеницу турише ме у тамницу.

(Свршиће се)



## ТОПОЛСКА БУНА.

— ИСТОРИЈСКИ РОМАН ИЗ СКОРЕ ПРОШЛОСТИ. —

## ПОСЛЕ ПРЕСУДЕ.

У телеграфу. — Испод земље. — Једна ноћ. — Два пашанца. — Једна министарска седница. — У Конаку. —  
Спрема и тајац. — Крв. — Непојани гробови. — Заклетва.

(Наставак.)

— Бог зна шта ће бити — горко уздахну Јеврем — али ми се све чини, да је свему близу крај!.. Оног вечера у Пироту потковаше ми опанке, кад сам у друштву мојих пријатеља исказао мишљење своје о Стирићу и Даривоју. А ја пушто не умем да уздржим језик за зубе! Искреност ме упропасти! Па шта ћу?..

„А да ко ће одрећи, питам сваког“, јавно сам грмнуо у окупљеном друштву: „да ти људи нису зли ђеније и народа и кнеза?.. Чекајте, неваљалци, чекајте... док се овај рат сврши, па ако да бог те се живи кући вратимо, затражићемо рачуна о тешким злоупотребама што их починисте“..

Сви су ме мирно и са задовољством са слушали; многи су уздахнули, верујући мени.

Па ипак су они дочули!.. Полтрона и кукавица свуда има... А њима треба да ме смакну!.. Гуја од освете давно се залегла у њиховим грудима и смртоносним отровом точи из срца још много пре од тога вечера! И та гуја освете, ево, показује ужасну моћ... Страдам невино од тих паклењака.

— Против кнеза ништа нисам имао, па ни сад немам, ма ме појели ови гадови! Али против тих гадова освета ми гризе срце.

Глас му је дрхтао, а срце силно куцало...

— Да, знам: Стирић и Даривоје ни један тренут нису престали мислити на своје највеће противнике: на мене, г. Мучића,\*) Коларца и друге пријатеље наше; они се заклели осветом... али ја их мрзим, мрзимо их сви, мрзи их народ... презиремо их!.. и јако жалим што немам снаге да их ногом згазим, уништим, као муве зундаре.

— Али зар има бога! И ако жив преостанем, заклинџем се светом осветом — грешним убицама части и слободе моје — што су ми у срцу дубоку рану и копали...

Заклињао се Јеврем у страховитом гњеву увређене душе, и тако се чинило, да ће онога часа заклетву извршити.

\*) У прошлом броју погрешно: „Кугић“.

Бура је страховито учећи дрмала темељ државног здања, а на капцима затворених прозорчића прштела је киша, која је пљуском у њих ударала. И кроз ту ломљаву природе, чуо се потмуо јавк седог попа Панте, који је у другој ћелији проклињао душмане своје.

Јеврем ослушну те ббне јауке, што су из измучених груди бедног свештеника проклетство сипали... Крв му је ударила у главу, стрељао је очима, из којих су варнице севале ал није видео седог, оболелог свештеника, што је с њим заједно запао у мрске канце грозних целата.

— То су ми највеће муке — крикну очајно — што и ови јадници буд за што испаштају!.. И у гробу ће ми тешко бити што не могу све оне адске створове, који нас немилосрдно на грозне муке ударали, живе растргнути, да не упропашћују и кнеза и земљу. Огањ пакла и освете не ће се никад стишати у грудима нашим док дисати можемо, и у овој тамници нисам један пут рикао помаман на убице наше!..

Сео је на креветац слушајући одмерене стражарске кораке, а у застрављеној души, презирући целате, стварао је слике тешке садашњости... Црне је очи упро у пламичак свеће што је у светњаку догоревала... чело му је бледо и суморно, усне му дрхћу, као да оће да кажу: „ах! да... њима је само за тим стало, да невину крв неколицине нас проспу, а оне остале отправиће у ладне и влажне зидине које ће им срж из костију исисати, да окусе, јадници, горчину живота с поругом, па да се, бледа и измучена лица, на ојађено кућиште врате.

Грозно позорје!..

— Нека их, нека! — уздану тешко... а за тим умиреним гласом стаде собом говорити:

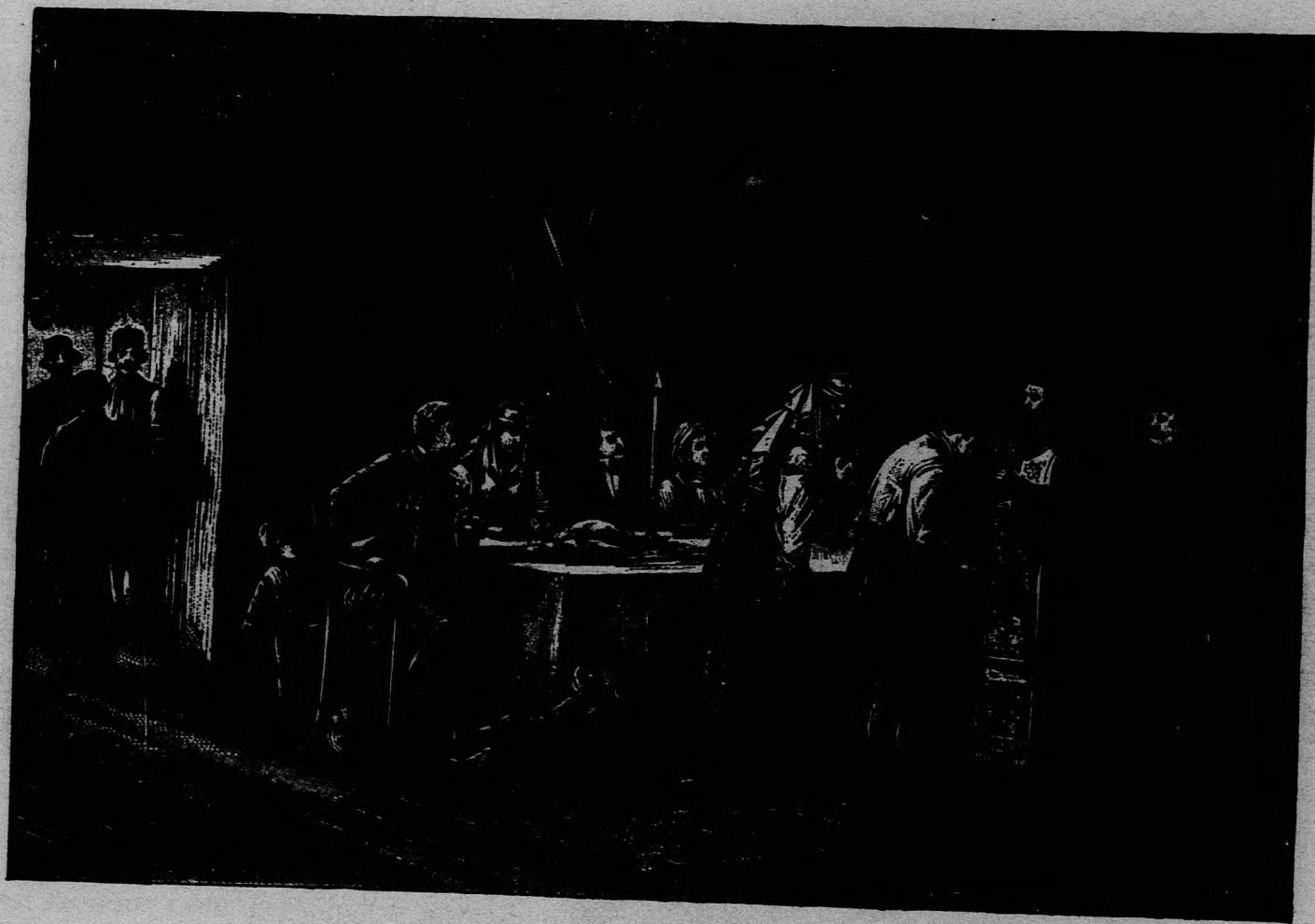
— Као Србин и војник чинио сам ваљано дужност своју. За кнеза и отаџбину показао сам силу духа патриотског и јуначког. То ће ми свако признати, па чак и душмани

моји бар у души својој, ако је у њој и мало поштења и свести остало... Храброст своју испољио сам свуда на бојном пољу и непријатељу сам био страховит анђео освете!.. На мом оштром мачу пушио се живот неверника; који ме је у чело погледао — умро је!.. Често сам коња крвљу окупао, прелетајући по густим редовима нашег непријатеља, а од праске топова и пушака у таквим окршајима крв ми је јаче врела, срце силније купало, а душа зажарена славом није ни слушала писку рањеника, која је до неба

ски крст и прикачио га на моје груди, на доглед целе војске моје...

При овом сећању, Јеврему срце силно задрхта, као да још ту узвишену слику пред собом гледа. — Горео је као огањ, који живот спаљује и у том пламу уздахну горко, на гласом пуним бола и туге настави:

— И за мало дана, то одликовање и признање заменила је клета тамница!.. За славу јуначког ми народа и величину отаџбине, однех срам и поругу; а одликовање и признања окити ће се венцем, у коме ће трептати



Свечарство у Србији.

својим тужним јеком продира!.. Не, тада сам осећао у себи бујицу моћи ужасног ништења, душа је тражила нове победе, нове славе!...

— Под мојом командом, рика топовска оглашивала је победе војске моје, сабље су одсијавале кроз дим од барута и прашине и секле разјарено човечије месо.. а песма од победе орила се по крвавом разбојишту.

— И за моју храброст и јунаштво, пред којим се поклатио и легао Пирот и Бела Паланка, кнез ме одликовао, пред мојим бојним друговима: с груди својих скинуо је таков-

ситни рубини моје крви, коју ће несрећници до мало пролити... Да, тако је... место части и славе — тешко унижење... па и куршум!

— Ах! благо оном ко не појми како је ужасан такав час... Ако ме и поједу несрећници, моја смрт повећаће им грехе, јер ћу бити грозна жртва на олтару пакости и подлаштва великашког.

— Неблагодарни створови!.. узвикну Јеврем у часу дивље јарости.

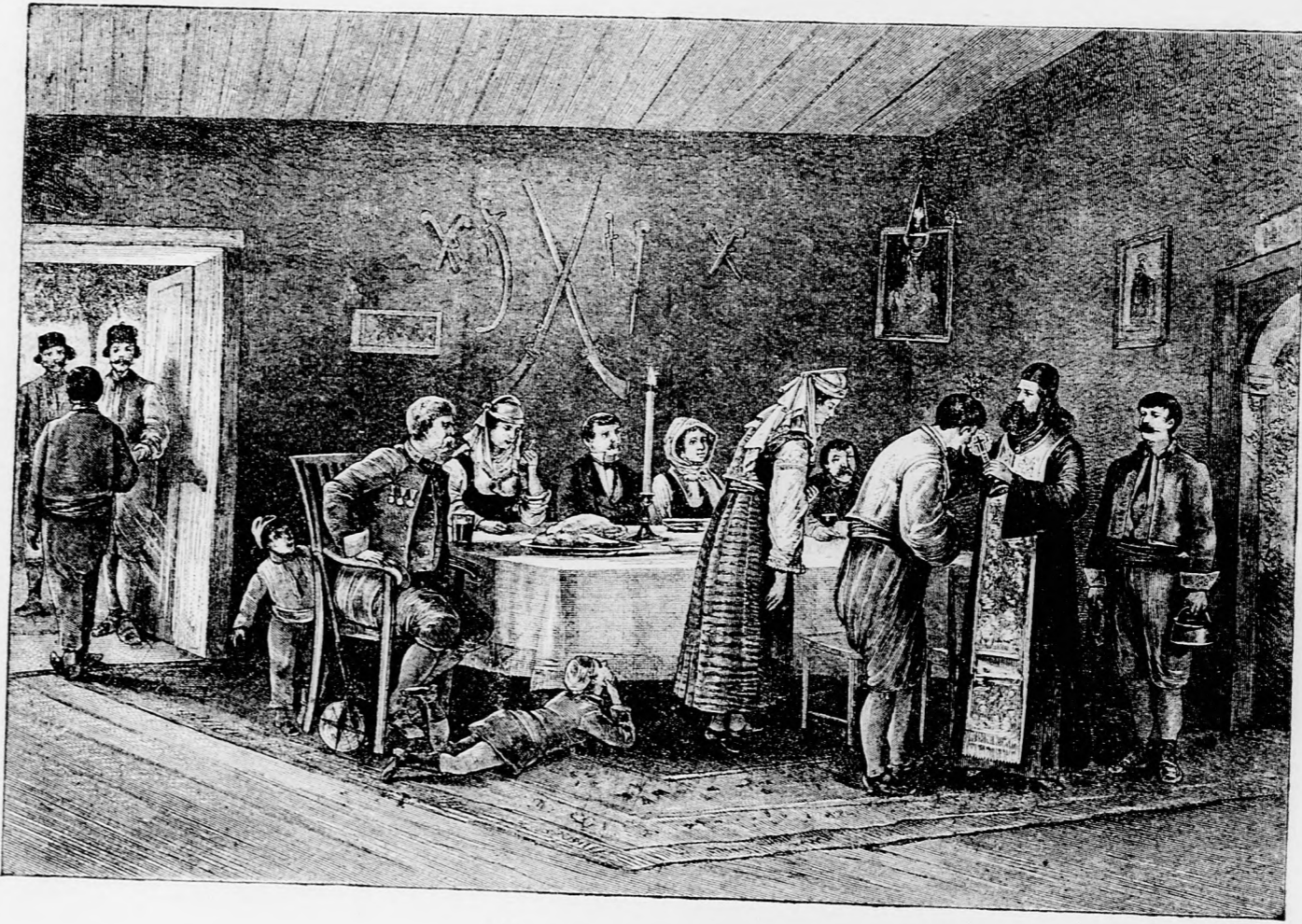
... Наново је чуо одмерене стражарске кораке, поред ћелије своје, а ветар на пољу још се није стишао, већ је жалосно ујао кроз

моји бар у души својој, ако је у њој и мало поштења и свести остало... Храброст своју испољио сам свуда на бојном пољу и непријатељу сам био страховит анђео освете!... На мом оштром мачу пушио се живот неверника; који ме је у чело погледао — умро је!... Често сам коња крвљу окупао, прелетајући по густим редовима нашег непријатеља, а од праске топова и пушака у таквим окршајима крв ми је јаче врела, срце силније кучало, а дуна зажарена славом није ни слушала писку рањеника, која је до неба

ски крет и прикачио га на моје груди, па доглед целе војске моје...

При овом сећању, Јеврему срце силно задрхта, као да још ту узвишену слику пред собом гледа. — Горео је као огањ, који живот спаљује и у том пламу уздахну горко, на гласом пуним бола и туге настави:

— И за мало дана, то одликовање и признање заменила је крета тамница!... За славу јуначког ми народа и величину отаџбине, однех срам и поругу; а одликовање и признања окити ће се вештем, у коме ће трептати



Свечарство у Србији.

својим тужним јеком продирала!... Не, тада сам осећао у себи бујицу моћи ужасног ништења, дуна је тражила нове победе, нове славе!...

— Под мојом командом, рика топовска оглашавала је победе војске моје, сабље су одсијавале кроз дим од барута и прашине и секле разјарено човечије месо... а песма од победе орила се по крвавом разбојишту.

— И за моју храброст и јунаштво, пред којим се поклонили и легао Пирот и Бела Паланка, кнез ме одликовао, пред мојим бојним друговима: с груди својих скинуо је таков-

ситни рубини моје крви, коју ће несрећници до мало пролити... Да, тако је... место почасти и славе — тешко унижење... па и куршум!

— Ах! благо оном ко не појми како је ужасан такав час... Ако ме и поједу несрећници, моја смрт повећаће им грехе, јер ћу бити грозна жртва на олтару пакости и подлаштва великашког.

— Неблагодарни створови!... узвикну Јеврем у часу дивље јарости.

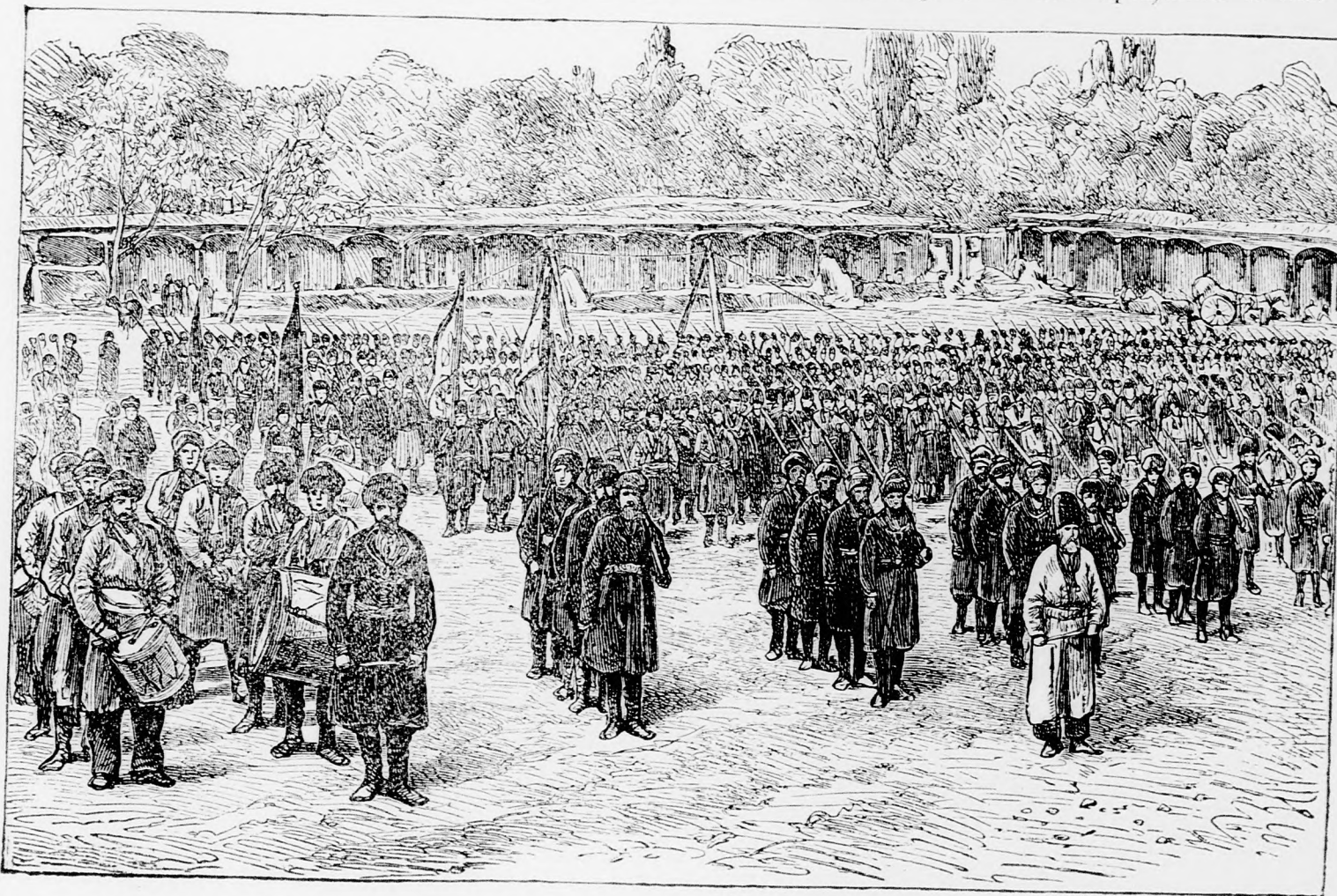
... Наново је чуо одмерене стражарске кораке, поред њелије своје, а ветар на пољу још се није стисао, већ је жалосно ујао кроз

тавну поноћ, да е последњим звуком својим најпосле изумре...

Неми стражари у ходнику чули су те тужне речи Јевремове, слушали су о величини јуначке душе и срца победноца Пирота и Беле Паланке и ладно им је срце задрхтало жалећи га.

— Кнез те мрзи! узвикну Јеврем и Ђи-

— Док нисам обукао официрску униформу, док сам обичан грађанин био, ипак се нисам компромитовао, као антидинастичар. Све што сам желео, било је то, да сваки грађанин буде слободан и да ужива сва грађанска права, јер само слободан народ може извршити националне идеале своје... Желео сам и живо настојао, и као грађанин и као на-



Војници емира од Бухаре.

ни с кревета. — Кнез те мрзи!... — рекоше ми многи пријатељи — јер не верује у верност и династичке осећаје твоје!

— Пхи!... Каква ужасна заблуда!

— Напротив, мене нешто вуче том престолу, за боји су ми старији рекли да га крвљу браним, ал да га се не дотакнем.

— Ја сам син отаџбине, војник, кнежев официр. А то је довољно да ми се верује...

родни посланик у народној скупштини, да не дозволим тањтој слави обесних великаша: да раздиру моју отаџбину као гладни тигрови, да не убијају дух слободе народне, као целати, без срца без душе... да не експлоатирину и кнеза и земљу за њихове личне и себичне прохтеве.

— То сам хтео, друго ништа...

(Наставиће се.)

## ПРЕОБРАЖЕЊЕ.

— НОВЕЛА АДОЛФА КЛАЧА. —

(Наставак.)

Док смо лагано сркали каву, причао ми је Шрум:

— Пре неколико дана састао сам се у

гостионици са неким познаницима. Неки млад доктор, с којим сам се тамо упознао, причао ми је, како је био осам месеци у варо-

ши Е. и како се сада, оданде одселио, јер се оженио, па хоће да се настани у већој вароши.

Разуме се, да сам о свему поближе распитао и тако сам дознао, да у Е. има већ један лекар, који је тамо већ дуго година, но да је варош и околица толико имућна, да могу два лечника добро на крај излазити.

Случајно имам у том месту познаника, коме сам одмах писао, и тај им је потврдио речи онога доктора. Дакле, ако ти се допада, можеш тамо отићи — наравно, док се са свим опоравиш, додаде Шрум некако брижљиво очински — и све рођеним очима видети, па ако ти се допадне, можеш за прво време тамо остати.

— Где лежи то место?

— Дванаест миља одавде.

Четрнаест дана после тога одвезао сам се у Е. Беше вече, када сам приспео, те сам онако ломан од пута одмах заспао. Сутрадан посетио сам градоначалника, те с њиме и с осталим меродавницима ствар удесио.

Изглед, које ми они стављаху, не беху баш Бог зна каки, но ипак таки, да сам их могао прихватити, што сам и учинио, на велику радост градоначалника и остале госпде.

Када сам овај главни посао свршио, упутих се свом будућим колеги, који је већ на неки, чудновати начин, дознао, да је приспео један конкурент.

Мој поштовани колега примио ме је врло љубазно, преставио ме је својој госпођи, па шта више и почаствовао са позивом на доручак.

За време доручка а и доцније, причао ми је много о себи, и финим начином покушао да ме испита о моме предживоту. Ја сам му у кратким потезима испричао свој предживот те задовољио му радозналост. Он ме је пажљиво саслушао и када сам му све испричао, пружи ми руку и рече:

— Ја се наддам, да ћете, господине колега, бити овде човек на свом месту! Видите, ја сам већ стар, мораћу скорим напустити своју праксу и онда ћете имати слободно поље. Ја сам на то одавно мислио, али ни сам могао да извршим намеру своју због вашег предходника, који се према мени непристојно понашао, а да се не рече, е сам морао пред њим да устукнем.

Доцније сам дознао, да је сваком лечнику, који се тамо настанио, о томе причао. Грађани, који су увек спремни да коме шта при-

шију, причали су ми још, да се он овде у селу и обогатио а када је приликом неког маневра дошао цар у варош, становао је у његовој кући, јер у околици није било боље и удобније, па је због тога С. добио титулу санитетског саветника а доцније и орден.

Но да се манем њега.

После пола године, видео сам, да не могу у Е. опстати. Посла сам, истина, имао и сувише, но заслуге никакве. Преко целог дана, па и ноћу, тумарао сам по месту и околици, а мој џеп беше ипак празан, јер је свет врло сиромашан па није могао плаћати.

Шрум ме је често обилазио и позивао, да дођем опет код њега, док не нађем боље место.

Ја сам се дуго опирао, јер ме беше стид, да му и опет паднем на терет, но једног дана сам се одлучио, да му пишем, да концем месеца долазим.

Тога дана дигла се страшна бура, ветар је тако беснио, да су се прозори на мојој собици тресли. Уморан од дневног посла, седео сам пред вече у наслоњачи и спремао се да јавим Шруму моју одлуку. Баш када сам хтео умочити перо, зачујем с поља неко запомагање. Отворим прозор и спазим господске каруце где се зауставише преко пута пред гостионицом. Пред њима је стајао остарији послужитељ у ливреји и викао гостионичару, да пошаље одмах по лекара, јер се господару његовом догодила несрећа. Затворим прозор и појурим напоље. Али је гостионичарев слуга већ отишао по мог колегу, господина саветника.

У каруцама је лежао остарији човек, завијен у официрску кабаницу. Чим ме је смотрио завика:

— Господине докторе, чиии ми се, да сам пребио ногу! Гледајте, молим вас, да ме избавите из овог кавеза.

Помоћу неколико радозналаца, који су се око кола скупили, унесем болесника у собу и положим на кревет. Нога му није била пребијена, али му се кост на куку исцалила. Морао сам ју наместити.

— Хоће ли то болети докторе? Ја већ и сада осећам паклене муке! упита ме болесник ладнокрвно.

— Свакојако.

— Мартине, дај ми кратку лулу.

Кад му је слуга донео лулу, повуче не-

колике димове и рече са свим мирно: — Но, докторе, што мора бити, нека буде

Тај човек морао је претрпјети ужасне болове, док му, помоћу берберина, наместих ногу, на ипак он за цело време није пустио ни гласка, само што је по неки пут јаче и брже вукао и пуштао димове. И по томе сам могао разазнати трен, када је трпео најјаче болове.

Кад сам му ногу превио и хтео се удаљити, закуца неко на врата, и на громогласно: „унутра“ мога болесника, ускочи у собу мој поштовани колега у фраку, украшен орденима, клањајући се непрестанце. Приступио је кревету и пружио је руку да се маши јоргана, но у исти мах загрми мој болесник:

— Ко сте ви и шта хоћете?

— Молим покорно, ваша ексцеленција, гунђао је преплашени саветник... Ваша ексцеленција имала је милост по мене послати. Ја сам санитарски саветник С.

— Жао ми је, господине саветниче, али сте прекасно дошли, овај господин је већ све свршио.

— А!... мој млади колега, рече зловољно и настави, као да мене не беше тамо: — но нека ми милостиво дозволи ваша ексцеленција, да се уверим, да ли је све у свом реду и да се договорим с мојим *млађим* — ту је реч нагласио — колегом, шта даље да чинимо, тепао је збуњени саветник и непрестано клањајући се пође опет кревету, да прегледа ногу.

— Три корака натраг, господине! загрми болесник. — Све је већ у реду, немајте бриге. Хоћу да се одморим. Слуга сам понизан.

Сирома саветник одскочио је као на команду три корака и изашао дубоко се клањајући.

— Пајац!... гунђао је болесник за њим.

(Наставиће се.)

## В О Л И М...

Волим небо, сунце, звјезде,  
Шарну дугу, зору сјајну;  
Слатки мирис од цвјетова,  
Славуј тицу, пјесму бајну.

Волим мора и ријеке,  
Поточиће, шуме, горе;  
Волим вина свакојака,  
Волим слушат' слатке зборе

Волим тиху, благу нојцу,  
Волим красни данак бјели;  
Волим... волим... ал' најволим  
Тебе, душо, — свијет цјели!

Сарајево, 1894.

Мих. Милановић.

## ПРВИ КЕДИВ.

— Б И О Г Р А Ф С К А Ц Р Т А. —

(Наставак.)

Године 1811. приредио је он у Кахири (Каиро), у старом граду, сјајну славу у почасти свога сина Тусун-а. Сви мамелучки бегови беху на ту славу позвани. На стотине њих дођоше. Њихове горде прилике врвиле су по дворанама, које се блистаху од сребра и злата. Паша их је одликовао ванредном учтивомшћу и љубазношћу. Његови робови угостише их кнежевски; жене ватрених очију свирале су, певале и играле, док није сунце почело да нагиње

далекој пустињи. Тад се опростише од наше, изиђоше из огромних, прекрасних дворана и силазише доле у узане коридоре (ходнике) да изађу на спољашњу капију.

Ну, у један трен плану паклена ватра. Осуше се на њих плотуни пашине арбанаске гарде; потоком потече крв уским ходницима и стотине убијених Мамелука вљаху се у својој топлој крви. Мало њих беше, што главу изнесе!..

Тог крвавог дана убијено је око 500 највиђених бегова а не мање њих погибоше на пољу, у бегству. Мехмед-Алијини Арбанаси гонили су их и убијали као зверад, јер им се господар решио да се тих „несносних“ бегова опрости за сва времена. Оно пак, што још беше преостало од те ужасне сече, побегло је у клисуре Нубије и остаде тамо сакривено.

Први удар беше срећно извршен. Мехмед-Алија учинио је велики корак да се примакне к остварењу својих планова. Сад је господарио сам, не зависан; био је деспота у Мисиру. Ну, он је хтео да учини и корак даље. Хтео је да има војску, на коју би се могао увек ослонити, ако затреба, чак и против самога Султана.

Ну, да ју може организovati, требало му је новаца. На хиљаде својих поданика рекрутовао је у војску и брижљиво је обучавао и подизао витешки дух у војсци, а новац добављао је отимачином мамелучких спахилука, присвајањем добара и готовине муслиманских џамија и побожних заклада, па срамном трговином са црним робовима, који су живели под његовом влашћу у Горњем Мисиру, или које су му доводили каравани из Судана. Све је у држави било његово властито добро: људи, живина, поља и плодови.



Вече на скадарском језеру.

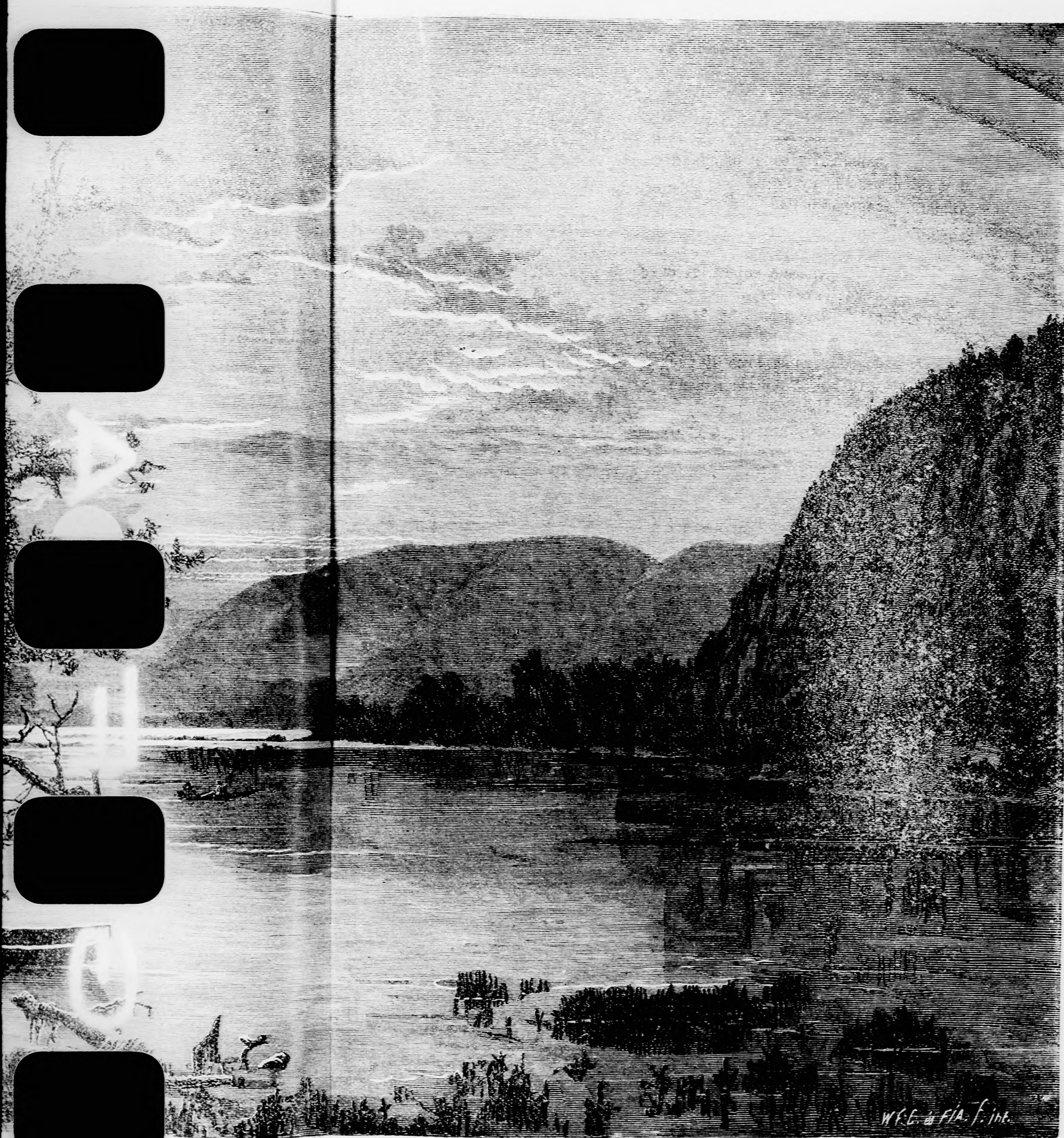
Тог крвавог дана убијено је око 500 највиђених бегова а не мање њих погибоше на пољу, у бегству. Мехмед-Алијини Арбанаси гонили су их и убијали као зверад, јер им се господар решио да се тих „васночних“ бегова опрости за сва времена. Оно пак што још беше преостало од те ужасне сече, побегло је у клисуру Нубије и остаде тамо сакривено.

Први удар беше срећно извршен. Мехмед-Алија учинио је велики корак да се примакне к остварењу својих планова. Сад је господарнио сам, не зависан; био је деспота у Мисиру. Ну, он је хтео да учини и корак даље. Хтео је да има војску, на коју би се могао увек ослонити, ако затреба, чак и против самога Султана.

Ну, да ју може организovati, требало му је новаца. На хиљаде својих поданика рекрутовао је у војску и брижливо је обучавао и подизао витешки дух у војсци, а новац добављао је отимачином мамелучких спахилука, присвајањем добара и готовине муџоманских џамија и побожних заклада, на срамном трговини са црним робовима, који су живели под његовом влашћу у Горњем Мисиру, или које су му доводили каравани из Судана. Све је у држави било његово властито добро: људи, живина, поља и плодови.



Вече на екадарском језеру.



Вече на скадарском језеру.

У таквом тешком ропетну није сиромашни Феласи (становници Мисира) стењали ни под Мамелуцима. Све, што су пожњели, морали су дати њему, било то у виду пореза, било да су му своју крваву муку морали продати под цену, коју је он поставио. На тај начин његов народ био је једва гомила робља, које је једва смагало и најкукавнију храну. Копани су канали, крчена је земља, морао се садити памук — ни један други паша није се толико наштио за своју покрајину; ни један није имао шире погледе на „ваљану управу“.

Мехмед-Алија је чак позвао и Европљане да га у том помажу. Ну, све је то чинио због тога, да се јаче богати. Крвава мука његовог јадног народа, робова, употребљена је, да засити његово необуздано славољубље, да му створи јаку војску, на да заигра коло у Мисиру, а ако је могуће и у целој османлијској царевини, онако исто, као што је то учинио Наполеон у Француској и у Европи.

Ну, тај особити начин владања није се допao Султану у Стамбулу, а сем тога имао је Мехмед-Алија тамо јаким непријатеља због покоља Мамелука. Ти непријатељи усађивали су у срце Султаново сумњу и неповерљивост.

„Шта ће њему толика сопствена војска и мрнарница?“ — говорало се.

И ма да је то све плаћао из свога цена, новцем, који је бесрамним начином од својих поданика отимао, ипак је морало произвести сумњу толико наоружање једног обичног државног чиновника. Било је већ доста доказа, да он ни од чега не преза, да постигне своју цел; а та цел, тако су осећали на Восфору, имала би смер: устанак против Султана и оцепљење Мисира од турске царевине.

Већ је паша био и сувише снажан а да би се могао свргнути с власти простим једним ферманом. Он би се са својих, 50.000 војника, које је наоружао, просто смејао таком ферману; а да га силом збаци, за то није имао Султан доста војске. Јер оно, што је имао, морао је употребити да угуши устанке, који се је баш онда против њега подигао у европском делу његове државе.

Морало се дакле прибећи лукавству, да се Мехмед-Алија покори. Пошто је већ имао снажну војску, решише се у Стамбулу, да ту војску употребе у државни интерес и да је тако ослабе, или, ако је могуће, и униште. У Арабији дигло се било против Султана снажно племе Вахабита, и Мехмед Алија добио је заповест, да га умири. Он је на мах разумео шта Султан смера, али се потајно смејао, знајући, да ће при том послу извући још веће користи за своје умишљаје.

И он је, дакле, ударио на Вахабите. Син му, Ибрахим, заповедао је војсци. У току од две године, од 1816. до 1818. покорио је Вахабите и освојио велик део Арабије. Ну, место да је освојену покрајину предао Султану, он ју је просто за себе задржао, наплативши се тако за свој труд, а у Цариграду морали су да ћуте. Уз то, по што му се војска већ била привикла ратовању, окренуо је у повратку у Нубију, па је тамо уништио и оне још преостале Мамелуке. Нубија и Кордофан постадоше мисирске покрајине, шта је за пашу било од велике користи; јер је тамо било доста „красних“ црнаца, које је могао продати американским трговцима с робљем. Задовољан са успехом тога свога пословања изјавио је Султану своје дубоко страхопочитање, па му се препоручио за сличне услуге са својом оружаном снагом, кад би се за то нове прилике појавиле.

Ускоро после тога подигло се Грци. И опет је Султан употребио Мехмед-Алију, тог опасног свог пашу, да покори и те устанике.

Задатак тај био је много тежи, јер је Мехмед морао морем да пребаци своју војску у Грчку и јер су Руси, Енглези и Французи из потаје помагали Грке, па чак изаслали и своје ратне бродове, да их помажу у устанку њиховом. Услед тога није се дао извести план Султанов. Грчку не могаде

покорити, а у поморској битци код Наварина, г. 1827., уништише Руси и Енглези мрнарицу турску и Мехмед-Алијину, којој је заповедао његов син Ибрахим. Мехмед-Алија постао је био већ и њима неприличан, па га људски кврцнуше по претима.

То је био врло тежак удар за Мехмеда, ма да се је већ унапред, за финансијски губитак, дао наплатити са пашалуком критским. На Восфору тешили су се за неуспех тиме, што је снага мисирског паше знатно ослабљена, но и овај је у својој препредености знао, да је Султанова снага пала тако ниско, да ју може увек сломити са коле нешто снажне војске. И он се је решио да то докаже; хтео се осветити цариградској камарили, која му је на сваком кораку подметала замке.

Баш онда кад су га сматрали слабим и безопасним, спремао се Мехмед Али-ја да оствари свој дуго већ смишљени план: да на Истоку одигра улогу Наполеона; да Мисир направи великом и независном државом, а своју породицу да подигне на ранг краљевске династије.

У ту цел неуморно је радио да преустроји своју мрнарицу и војску, а да то иде и брже и боље, узео је у своју службу француске офицере. Снага његових робова, који радише у творницама, или беху употребљени код земљорадње, беше још јаче напрегнута, да тако прибави огромни новац који му је требао. У Нубији приредио је велики лов но Црнице, које је продавао — а оне, које није могао продати, а били су способни за војнике, уврћивао је у своје пуковније. Па, кад је био готов са наоружањем своје војне снаге, почео је да се сигурније разговара са Султаном.

Захтевао је, да Султан постави сина његова Ибрахима за пашу од Дамаска, те би тако добио за себе Сирију. Знао је он врло добро, да Султан не ће на то пристати, па није дуго ни чекао на одговор. Г. 1831. кренуо је са својом војском да Сирију освоји.

Султан се је јако озлоједио, кад је чуо шта ради његов паша. Он је на њега и на сина му бацио проклетство Калифе, и збацио га је са свих његових звања и части. Ну, Мехмед-Алија марио је за гњев Султанов и његово проклетство као и за лански снег. Он је био јачи од Султана, који је имао врло јадну војску, по што је тек не давно био уништио језгро своје војске — јањичаре. Узео је био себи за пример баш Мехмед-Алију. Како је овај поступао са Мамелуцима, тако је Султан укротио непокорне јањичаре.

Мехмед-Алија брзо је напредовао и за мало беше цела Сирија у његовој власти. Ну, и то му не беше доста. Он се са својом војском упутио и даље

у Малу Азију, а његова мрнарница кренула је према Восфору.

Тај његов дрзак корак, довео је и самог Султана у Стамбулу у опасност; јер се Мехмед није шалио. Што је год Султан могао скупити војске, послао је против њега. Код Конијеха, у Малој Азији, сразише се обе војске . . . и ту беше до ноге уништена султанова последња војена снага. Пут према мору беше отворен; победиоц је требао само да се укрца на своје бродове и са вршком свога мача могао је у палати Високе Порте у Стамбулу декретовати: да је династија Махмудова престала владати, а место ње да ступа на престо Калифа династија Мехмед-Алијина!

У тешкој својој нужди морао је Султан да замоли руског цара да га избави од тешке беде у

коју беше упао И, заиста, Руси дођоше и заповедише војсци Мехмед-Алијиној да се с места заустави. Мехмед-Алија плашио се да се упусти у борбу и с тим новим непријатељем, кога су помагале и остале европске државе. Ну, мислио је: кад већ морам да склацам мир, хоћу да га склопим као победилац.

Султан морао је пристати на сраман мир. Он је морао опозвати проклетство, које је против Мехмед-Алије и Ибрахима изрекао. Морао му је оставити власт не само над Мисиром, Нубијом, Кордофином, Критом и једним делом Арабије, него му је морао дати и Сирију; а Ибрахима поставити за намесника Цилиције. Султан се и сувише једио, но није му помогло; Мехмед-Алија није хтео друкчије. (Наставиће се.)

## КРОЗ СИБИР НА ДАЛЕКИ ИСТОК.

Трговина јевропског запада са Африком и Азијом често је мењала свој правац. Некад су пролазили каравани кроз средњу Азију преко Памира\*) у Китај и Индију, па кроз Мисир у горду Венецију. После су пловиле лађе далеким морским путем око целе Африке, но касније се опет враћала трговина на стари пут. Доцније, када ископаше сујецки канал, па се и далека Америка, уплела да конкурише старој Јевропи, саграђене су пацифичке жељезнице, које спојише атлантски са тихим океаном и прекратише тегобно и опасно путовање око јужне Америке . . . а сада се, ево, испунила војска инжинира, да дуж пространог Сибир-а (Сибирије) створи гвоздени пут право у срце Китаја и чак до жутога мора.

За цело горостасно подузеће, коме нема до сада равног у културној историји света. Величанствене су и америчке пацифичке жељезнице, но ипак далеко заостају за жељезницом, која ће да пројурити кроз Сибир. Од Москве до Владивостока, пристаништа на јапанском мору, дакле, између обеју крајних тачака те жељезнице, јесте размак од пуних 9.500 километара, а одрачуна ли се 2.500 километара на водени пут, који ту жељезницу пресеца непосредно пред њезиним завршетком на истоку, преостаје још увек дужина жељезничких шина са 7000 километара; дужина, која надмашује ону од Њу-Јорка у Сан Франциско, за пуних 1.500 километара, по што, ова потоња жељезница, мери 5.500 ки-

лометара. Кад једаред буде саграђена сибирска жељезница моћи ће се пут око света свршити за 45 дана, наравно, уз употребу и пароброда, о чем Жил Верн,\*\*) није ни сањао, кад је у своје време написао своју причу о путу око света за 80 дана!

Русија ће се силно користити овом својом жељезницом. Њој ће њезини огромни поседи у Азији тек онда постати приступачни; онда ће тек моћи да их насели и да из њих створи неисцрпиви извор своје богатству и непобедимој власти. Руски мужик (сељак) створиће себи могућност јачем напретку, који, данас, а нарочито у источним гувернијама, није могућ, због тога, што је посед земљишта концентрисан у рукама неколико великих спахија.

У Перм-ској гувернији 60 власника располаже са 99.8 процената земље, па тако су тамошњи сељаци приморани, да се исељавају; на стотине хиљада њих селе се сваке године из јевропске Русије у азијску. Само кроз Тоболск прошло их је 1891. год. 60.000 душа. Према томе, надају се у Русији, да ће сибирска жељезница то исељавање потпомоћи, и то у великој мери, по што је цела територија између 50 и 57 ступња географске ширине, дакле јужни Сибир, у погледу климатских односа (у погледу топлоте и влаге), равна јужним европским гувернијама Русије, па је за земљорадњу и привреду у опште ванредно прикладна.

Уз то се за сигурно рачуна, да ће се на

\*) На граници Индије, Афганистана, Китаја и руског поседа у средњој Азији.

\*\*\*) Француски романописац, који расправља о појавама у природи.

јако подићи копање разних руда. Тамо земља обилује са гвожђем, коситром, бакром, графитом и сваке врсте племенитим ковинама. Сиркин, у свом листу, кога издаје квартално, расправља о народној привреди, политици и културној историји, те тврди, да ће Сибир обилovati нарочито са златом, и да ће у том погледу производња Русије знатно поскочити, ма да већ и данас једна петина свега злата, што се у свету ископа, пада на Русију. Ну, по што Сибирија, услед тешкоће у промету, оскудева у техници, то се тамо злато до сада врло примитивно и са свим не рационално добија, па није ни чудо, да у том погледу напредак не беше велик; а то се може тек разумети онда, кад се зна, да у Америци, где је техника на ванредно високом степену развића, требају за

Ну то није све. Ова жељезница не интересује само Русију; она је позвана да послужи светском саобраћају; да посредује у трговини између Европе и Индије, Китаја и Јапана. Узмемо ли, да ће се возови на сибирској жељезници кретати истом брзином, као на америчким пацифичким жељезницама, онда ће за пут, рецимо из Берлина до Владивостока, на јапанском мору, требати не као до сада шест до осам недеља, него само 12—14 дана; а до китајске границе, тамо око Иркутска, моћи ћемо доспети већ за 7—8 дана. Пут из Лондона до Шангај-а биће скраћен за пуних 25 дана; — место 45 као до сада, само 20. За цело огромна уштеда у времену, а „време је новац“!

Еспап, који данас посредовањем Енглеске путује из Китаја у Јевропу, пренесиће се сибирском



Град Шабач у Србији.

копање злата 20—30 пута мање радника, него у Сибир-у. Велика жељезница, која ће довести у земљу машине и раднике, која ствара нове путеве за промет и знатно умањује трошкове транспорта (превоза), без сумње ће подићи и богатство Русије са златом, како се то данас још ни наслућивати не да.

Осим тога, судећи по искуству, стеченом са транскаспијском (средње-азијатском) жељезницом, знатно ће упливисати сибирска жељезница на цело привредни и трговачки саобраћај Русије; она ће трговину и промет, колико у самом Сибир-у, толико и између јевропске и азијске Русије у великој мери подићи Водени. нут на „матушки“ Волги биће спојен са великим сибирским рекама.

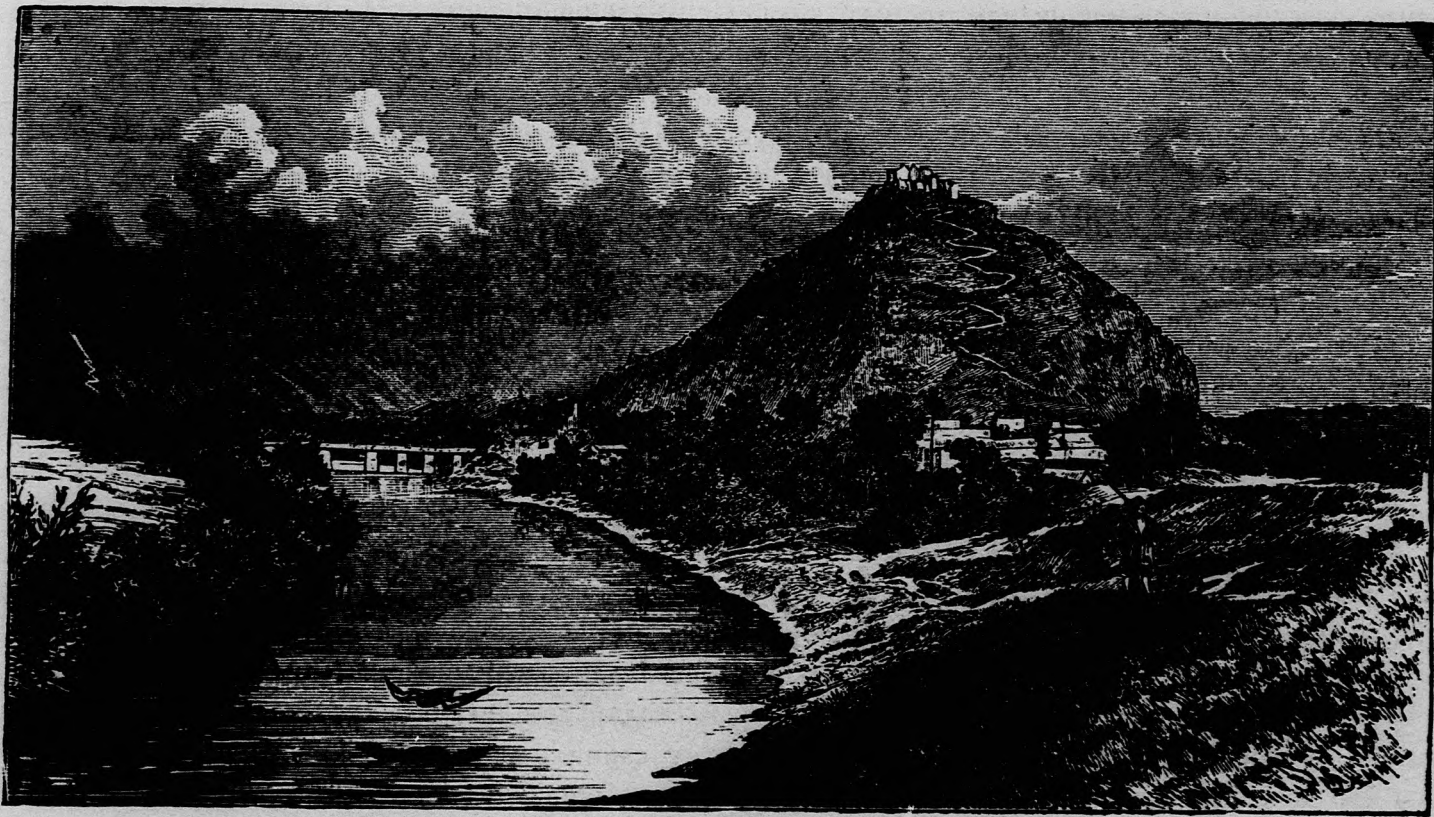
жељезницом, а то нарочито вреди за скупозени еспап, као што је теј, свила и т. д. Већ је један део тога промета освојила канадска пацифичка жељезница (у Америци), пошто Китајци претпостављају тај пут у Европу ономе кроз сујецки канал. А, кад једаред буде саграђена сибирска жељезница, за цело да ће она сав тај промет к себи привући. Она ће тим јаче упливисати на светски промет, јер управо свила и теј, за које је превоз по свом много пробитачнији, сачињавају 58 процената китајског извоза, дакле већину истога. Па још долази и та околност: да ће Китај одмах пристати, да свој теј шаље преко Сибирије, пошто Енглеска, која је тај промет до сада посредовала чини Китају осетљиву конкуренцију са својом сопстве-

ном производњом теја, у својим колонијама источно-индијским и Цејлон-у. Нема дакле сумње да ће цела та китајска извозна трговина, и ако не одмах, а оно што скорије ударити путем сибирске жељезнице у Јевропу.

Русија се у осталом нада: да ће се и њезина трговина користити с ближим додиром са Китајем. Она ће постати јевропским државама нов и опасан конкурент због своје непосредне близине са „небеским царством.“ Ну главна цель, која се хоће да постигне са сибирском жељезницом, има се по тражити у великим интересима, које има Русија

мрнарица. Док се пристаништа у балтијском мору у зими смрзавају, па су за ратне цели неупотребива; док је мрнарица у црном мору затворена, дотле је у Владивостоку мрнарици осигурана потпуна слобода кретања; а Владивосток је већ данас знаменито и врло важно пристаниште. Нигде се руска војена снага на мору не може тако снажно развити као што то може у тихом океану.

Русија постаће тако снажна и против Енглеске, чији интереси долазе по често у сукоб с руским интересима, па због тога је ова (Енглеска) и настојала, да појача своју снагу у источним мо-



Град Служ у Црној Гори.

у Азији, у њезиним политичким и стратегијским (ратним) смеровима.

Руска влада хоће с том жељезницом да појача своју војску на границама Китаја, јер по чем је Русија овој потоњој држави у току не давног времена отела велике просторе земље, то, међу тим двема великим државама, нема баш најбољег пријатељства и могло би лако да дође до рата. За овај мах јесте знаменита Стунгартска река, која тече кроз Манџурију, а коју би хтела Русија да преотме.

Руско пристаниште Владивосток биће у будућности по свој прилици главна тачка руских ратних операција. То је једино место, где се може да смести и развије, осим трговачке, и руска ратна

рима. И управо те додирне тачке, тај сукоб интереса Русије са интересима осталих великих сила, мора да скрене општу пажњу на огромно подuzeће: да се споје жељезницом обале атланског са обалама тихог океана.

Да се сведе на најмању меру размак између највећма насељених предела земље — китајског царства и Јевропе, обоје са 360 милиона становника, — мора колико за светски промет, толико и за политички и привредни развитак Русије и њезиних противника, бити од пресудног значаја, па је разумљиво, да за руску владу ни једно друго њезино подuzeће, ових потоњих година, није имало толике важности, као што ју има сибирска жељезница.



## ЛИСТАК.

### НАШЕ СЛИКЕ.

— **Кнез Никола I.** — Господар Црне Горе и Брда, из дома Петровића-Његуша, родио се 25. септембра год. 1841 а ступио на престо зетских господара, 2. августа 1860. г. Под владом Његовог Височанства, Црна Гора стала је знатно напредовати у културном а и привредном погледу, колико су то прилике допуштале. У српско-турском рату, на челу својих соколова, био је с успехом љуте бојеве за ослобођење јужних делова питоме Зете. И јунаштву Његову и Његове храбре војске, покорио се горди Спуж и Никшић, питома Подгорица и део Приморја — Бар и Улцин. Онако исто као што је велики духом с мачем у десници, тако исто је велик и с пером у руци. Његов генијални дух извија се у идеалне регионе и разлива чаробно по литерарном пространству: од јунака и песника ствара. . . Нека га Бог поживи на дику свег српског рода и српске књиге!

— **Свечарство у Србији.** — „Где је слава ту је и Србин“, вели народна изрека. — Крсно име Србина одликује, оно га крепи и оживљује му наде и буди успомене на народни понос и величину предака својих, који су му у аманет славу оставили. И Србин је брижљиво очувао ту светињу свога племенита рода и кроз све муке и страдања, кроз која је пролазио у тешким данима неправичне судбине. Како је свечан дан креног имена у Србина! Побожна чељад српске куће радује се слави својој и тај благи дан прослављају, молећи се богу и светитељу своме. Свештеник, с крстом у руци, благосиља совру, очита тропар свеца, окади тамњаном и покропи водицом. За тим поседају: попа и званице, за пуном трпезом. После првог јела свештеник сече колач с домаћином; дижу скупа чашу у крсно име и у здравље домаћинова дома. И кад се преруча и винце удари у лице, певају се песме и приметну разговори. Званице и после долазе, и тако проводе до дубоке ноћи. Слика нам представља такво свечарство у дому нашег слободног брата у Србији.

— **Војници емира од Бухаре.** — Бухара или Бохара, јесте, истина, самостална држава под владом једнога емира; ну та самосталност само је привидна. Према уговору мира, склопљеном између Русије и Бухаре 6. (18.) јуна 1868. г. има Русија право

да држи своје посаде у најважнијим градовима земље, као: у Карци, Керминех-у и Царду-и. Љута је борба била, коју је Бухара водила противу Русије за осигурање своје слободе. Па ипак је морала подлећи, кад је њезину војску, руски ђенерал Дмитрије Романовскиј, 8 (20) маја 1867. у битци код Ирцара, до ноге потукао. Истина, било је после окршаја и пред Самаркандом, али чим се је појавио ђенерал Кауфман, замолио је емир за мир. Мир је и углављен уз велике губитке, међу које на првом месту поменуемо, право Русије на посаду градова. Ми у нашој слици износимо један део емирове војске.

— **Вече на скадарском језеру.** — Ко није походио дичну Црну Гору, тај мисли, да су по њој само пуне пећине и гомиле сурога стења, што се дижу под облаке као горостаси сурове природе. Али и није тако; поред оне грубе величанствености, поред дивљих страна кршне Црне Горе, ту има и бајних и романтичних партија, какве се могу видети тек у лепој Швајцарској. По приморју, по црмничкој нахији, око скадарског језера — вегетација је бујна, тропска, клима блага и пријатна. Такву величанствену панораму једног летњег вечера на скадарском језеру, на црногорској страни, износимо у слици нашој, која диви и наслађује око, те да виде наши читаатељи лепоту природе, која у Црној Гори царује.

— **Град Шабац у Србији.** — Град Шабац играо је знамениту улогу у историји. Саграђен год 1470. од султана Мохамеда II. у цели, да буде погранична тврђава према Угарској, често је био сведок љутих бојева. Год. 1475. освојио га угарски краљ Матија Корвин, год. 1695. аустријски ђенерал Штаремберг, а год. 1788. ударила је на њ аустријска војска, коју је лично предводио цар Јосиф II. А и у новијој историји Србије играо је знамениту улогу, пошто је тамо приметан крвавац устанку јаничара бега Новљанина, који је после са Пазван Огли-ом организовао дахијска насиља, која су после изазвала устанак Карађорђа год. 1804. Год. 1867. изашли су Турци из града Шапца, онда, када су сви градови у Србији очишћени од Турака. Од тога доба варош Шабац лепо се подигла, и данас цвета и игра важну улогу, као знатна трговачка варош на Сави.

— **Град Спуж, у Црној Гори.** — Лежи на једној усамљеној пећини у сред плодне долине, на реци Зети. Многа крв проливена је око њега, док је био у турским рукама. А од како је последњег рата год. 1877—78. пао у црногорске руке, престао је бити страшило околних жупа, и сада импонује само својим дивним и романтичним положајем. Међу тим није искључена могућност, да ће у евентуалном будућем рату играти и опет важну улогу.

### КУЛТУРНЕ БЕЛЕЖИКЕ.

— **Гундулићев споменик.** „Одбор за подижуће Гундулићевог споменика предао је своје рачуне Дубровачком општинском претставништву, те је исто те рачуне у својој седници једногласно одобрило. Примање било је 28 508 фор. а трошак 29.362 фор. Недостајало је, дакле, 854 фор. коју суму је општина исплатила из своје благајне. Српство је у овој прилици, а нарочито *католичко* Српство засведочио своју велику љубав према народним идеалима и своје безгранично поштовање према неумрлом овом великану српком песнику. Слава му... а пуно признање и хвала одбору, који је свој зада так тако тачно и сјајно извео.

— **Школе у Србији.** Изашла је „*Статистичка наставка*“ у краљевини Србији за г. 1890—1891. и то прва свеска о „основним школама“, коју је позваним изворима саставио Мих. М Протић Друга свеска изнеће податке о „средњим школама“ (гимназије, ниже гимназије и реалке) а трећа обухватиће Велику и све стручне школе.

По податцима у првој свесци било је основних школа у краљевини Србији свега 767 и то 704 мушких и 63 женских, са 1424 учитељске снаге, (866 учитеља и 555 учитељица). Број ученика, уписаних у основне школе, био је 57.821 а ученица 10.224, укупно 68.045. Од тог броја отпада на градове 26.841 а на села 41.204 ученика и ученица. Држава издаје на плате наставника 1,473.316 динара, а општине на издржавање школа 886.182 дин.

Ова статистика изашла је на српско-француском језику, како би се и странци на извору упознали са стањем школа краљевине Србије. Формат књиге велики је и по спољашњости својој врло лепо израђен, дачим унутрашња израда одаје стручњака писца.

— **Српска Браћа.** — У Београду је одржан скуп од најугледнијих престоничких грађана, да се споразуму о избору привременог одбора друштва „Српске Браће“, кому је циљ, да помаже и

подстиче родољубива дела у Српству, што би његову наплетку служило. Ову красну мисао изнео је г. Пера Тодоровић, новинар, и она је снажно прихваћена. И скуп је био добро посећен и показао пуну готовост своју за истакнуту мисао г. Тодоровићеву. Том приликом образован је и привремен одбор да изради правила „Српске Браће“. Надати се је, да ће сви просвећени синови Србије припомоћи, да се ово друштво уреди и постави на сталне основе, како би своју задаћу могло да остварује на корист свег Српства.

### РАЗНО.

— **Мирољубиви министар.** Енглески министар Robert Walpole, рођен г. 1676. а умр'о год. 1745., био је врло мирољубив, па је на сваки могући начин настојавао, да не буде рата. Неком приликом писао је француском министру, кардиналу *Флери-ју*: „Ја дајем половици чланова парламента (народне скупштине) плате, само због тога, да увек гласају за мир. Ну, по што она друга половина ништа не добија, јер би то врло много коштало, она непрестано захтева рат, па ће ваша еминенција врло добро урадити, ако ми пошаљете три милиона ливра, јер толико, мислим, да ће требати, да утишам највеће букаче. Новац је средство, с којим се може да утиша и најратоборнија крв. 2000 фуната лира стерлина (од прилике: 22 000 фор. или 45.000 динара) годишњег прихода, и ја ћу вам створити из најдивљег лава са свим кротко јагње. Еле, пошаљите три милиона, и при том сте за цело врло добро пазарили. Јер, у случају рата, морате да потрошите грдан новац, а уз то сте увек изложени пустом случају. А пошаљете ли затражени новац, имаћете мир, одмах, из „прве руке“... Ми би рекли, да су и данас прилике сличне; ако нису горе, боље за цело нису.

— **Председник, који не ће да говори.** Генерал *Грант*, који се је славно одликовао као врховни заповедник војске американских северних држава, у рату против јужних држава, због ослобођења Црнаца, кад га изабраше за председника републике, путовао је, да се лично увери о стању у унутрашњости сједињених држава. Том је приликом доспео у извесно место, где су га грађани дочекали у великом броју. Варошка музика свирала је химну, а сакупљени грађани клицали су Гранту најодушевљеније, који је приступио к прозору те се је ћутке поклонио, као што је то увек обичавао у сличним приликама. Ну грађани не беху с тим задовољни; они су хтели да Грант говори, а овај

је махао главом да не ће. На то ће неко из гоми-  
ле завикнути: „Та само две речи, молимо!“... И  
тој жељи беше с места задовољено. Грант отвори  
уста и рече: „Но, Sir (He, господине)!“ па се је  
повукао натраг у собу уз одушевљено клицање  
народа.

— О гласовитом француском фелдмаршалу Ти-  
рену причају, да је врло лако и брзо могао про-  
никнути у прилике у којима се је нашао. У три-  
десето-годишњем рату у Немачкој, у битци код  
Нердлингена, био је главним заповедником главни  
француски фелдмаршал *Конде*. Исти је против са-  
вета *Тиренова* напао царску војску, па је, после  
тешких губитака, морао да се повуче. Тирен је за  
све то време оштро мотрио шта се пред њим, у  
непријатељским редовима, догађа и од једаред за-  
поведи, да се удари на Немце, ма да му је  
Конде заповедио, да се повлачи. Кад су га офи-  
цири, који су око њега стојали, упозорили на ту  
заповест врховног војсковође, рече Тирен одсудно:  
„Напред господо; само напред! Не дангубите! За-  
поведник непријатељске војске мора да је погинуо,  
јер његова војска не ради шта би требала радити.“  
И Французи јурнуше те до ноге разбише царску  
војску. Тирен је врло добро видио. Непријатељски  
ђенерал Мерси беше заиста погинуо!

— **Ванредан јастук.** Приликом рођења бавар-  
ског краља Лудвига I., год. 1786. у Штрасбургу,  
где му је отац, херцег од Цвајбрикен-а, био фран-  
цуским ђенералом, смислише војници херцегови, да  
му покажу своју радост што му се родио син. По-  
сле подужег расправљања, како да ту своју зами-  
сао што боље изведу, закључише: да сви одрежу  
бркове, па да из тако добивених длака удесе јастук,  
који ће новорођенчету поклонити. Они су то заиста  
и учинили, те је тако глава малог принца почива-  
ла на војничким брковима. Али то ипак није помогло,  
јер Лудвиг I. никако није био ратоборан, него је  
био велики зналац и поштовалац науке и лепих  
вештина.

„Даница“ излази редовно сваке суботе на 12—16 страна великог кварт формата. Цена је за Аустро-Угарску: годишње 5  
фор., на пола године 2 фор. 50 нов., на четврт године 1 фор. 25 нов. — За Србију и остале земље годишње 14 динара, на  
пола године 7 динара, на четврт године 3½ динара. Они, који су преплаћени и на „Стражу“ добијају „Даницу“ годишње  
за 4 фор. (10 динара) а за пола и четврт године сарамерно. Баца плаћају годишње 3 фор. (8 динара). Поједини бројеви  
стоје 15 новч. (30 пара дин.) **Вересије нема. Поруке без новца неће се уважити. Ко претплату благовремено**  
**не обнови, томе се с места обуставља лист.** Претплата шаље се администрацији „Данице“ у Новом Саду, главна пи-  
јаца, у кући Браће М. Поповића, а претплату примају и српске књижаре: **Браће М. Поповића** у Нов. Саду, **Миливоја**  
**Каракашевића** у Сомбору и **Јове Карамате** у Земуну.

За Србију прима претплату и огласе за „Даницу“ администрација „Малих Новина“ у Београду, а овлашћене су и све  
поште у унутрашњости, да примају претплату. — Ако буде довољан број штов. претплатника, „Даница“ ће доносити у сваком  
другом броју и оде. Ова новина зависи искључно од заувимљивости наших дичних претплатника око растуривања „Данице“.

Власник и издавалац: **А. Ст. Јовић.**

— **Жена председник општине.** У Опчунги у Њу-  
Селанду, изабрана је за председника општине —  
једна госпођа, Јелисавета Цетс. Нови председник  
уведен је у дужност с великом помпом. У осталом,  
овај избор је донео са собом оставке многих чла-  
нова одбора општинских мушког пола.

— **Железница на леду.** Пре кратког времена  
чињене су пробе на жељезничкој прузи Саратов-  
Покровск у Русији, да се у зимње доба спроведу  
влаком преко леда — и проба је добро испала.  
Само штета што таквом пругом неће ићи путнички  
возови, но једино теретни, а после и предузимач  
мора гарантовати за сваку могућу штету.

### И А А А.

— Разуме се у појезији. *Шумар* (песнику ког  
је затекао дубоко у шуми): Хеј! шта ви ту радите?

*Песник*: Купим утиске.

*Шумар*: То можете; само немојте огранке.

— На променади. *Бак*: Госпођице, ја ћу бити  
тако слободан, да Вас пратим, т. ј. ако дозволите.

*Госпођица*: Врло радо, само ако сте научили  
лекцију.

— Освета. *Муж* (просијаку): Торњајте се с  
врата, јер ћу Вам одмах дати. . . .

*Просијак* (брзо): Шта?

*Муж*: Да једете јело, које је моја жена скувала.

### ИСПРАВАК.

У прошлом броју, у биографској црти: „*Први*  
*Кедив*“ поткрала се погрешка. Вели се тамо, да је  
*Мехмед-Алија* научио читати и писати тек као  
царев намесник, а ниже доле вели се, да је то  
научио још у Кавали од једног француског трговца,  
а треба да стоји овако: „Још као дечак, у својој  
родној варошици Кавали, од једног француског  
трговца. научио је толико, да је могао разумети,  
и т. д., те је дакле оно „*читати и писати*“ као  
излишно сложено. То се овим исправља.

Одговорни уредник: **Милутин Белановић.**  
ШТАМПАРИЈА СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

**ЈЕДИНА СРПСКА ФАБРИКА  
СВЕШТЕНИЧКИХ ШЕШИРА И ЂЕЛЕНУША.**

За гг. свештенике, препоручујем врло финих и добрих

**ШЕШИРА И ЂЕЛЕНУША  
СОПСТВЕНОГ ФАБРИКАТА — СА НАЈСОЛИДНИЈИМ ЦЕНАМА.**

**ПОСЛУГА БРЗА И ТАЧНА.**

За гг. цивиле препоручујем сваковрсних шешира и цилиндара. Исту робу делом сам израђујем. делом пак набављам из првих бечких, прашких и моравских фабрика.

Поруке са стране такође обављам и шаљем с платом у наточ (Nachnahme.) Молећи за многобројну посету.

С поштовањем

**ПЕТАР МАРКУШ, шеширџија,  
ПРЕЂЕ А. ЈЕКИЋ И МАРКУШ**

У НОВОМ САДУ.

Главна пијаца у кући г. Ст. Николића.

2-3



**Поштована домаћице!**

Изволите са мојим „УНИКУМ ПРАШКОМ“ пробу учинити, па ће те се уверити, да је исти за утамањивање сваковрсних зарезника, као: буба, мува, бува, стеница, гусеница итд.

Мој уникум (Unicum Insectenpulver) може се у апотекама или у бакалницима (шпецерај трговинама) у боцама по 15, 20, 30 и 50 новчића добити, но изволите изреком само Тотовићев уникум искати и на то пазити, да оригиналну флашицу која је са мојим именом (ви гнетом) „Totovic Unicum In-

sectenpulver“ снабдевена добијете

2-3

**ПРВА НОВОСАДСКА ХЕМИЧНА ТВОРНИЦА  
Јована Тотовића, Нови Сад, ханова улица бр. 3**

**ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ  
БУДИМПЕШТАНСКЕ ПИВАРЕ**

**Х А Г Е Н М А Х Е Р**

за јужну Угарску, Хрватску и Славонију.

Препоручује п. н. г. хотелерима, пиварима, биртанцима и приватницима своје велико стовариште пива и то:

**Мерцен пиво**

по 13 фор. 60 нов. хектолитер.

**Најфиније експорт пиво**

по 16 фор. хектолитер.

обоје Јосо Нови Сад.

**ЈОВАН (Жаника) ДЕРА**

главни заступник будимпештанске пиваре Хагенмахер, за јужну Угарску, Хрватску и Славонију

У НОВОМ САДУ

Ђурчијска улица.

2-3

**НОВА ШТАМПАРИЈА  
СРПСКЕ КЊИЖАРЕ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ**

КОД „СВ. САВЕ“ — У СВОЈОЈ СОПСТВЕНОЈ ВЕЛИКОЈ КУЋИ, НА ГЛАВНОЈ ПИЈАЦИ

ПРЕЂЕ ТРАНДАФИЛ БРОЈ 13

која је снабдевена са најновијим и најкусенијим словима а најбрже израђује на српском, хрватском, немачком и мађарском језику са свим тачно и коректно, као: јеловнике, ценовнике, мртвачке објаве, контракте, таблице, упутнице, тужбе, потврде, циркуларе, плакате, уговоре, друштвене штатуте, позивнице и улазнице на забаве, ред игара, молбенице, вашарске педуље, посетне, насловне, позивне, заручне, свадбене и све остале карте, рачуне, меморандуме, коверте и папире за писма, протоколе за јавне заводе и све друге потребне тискарије

по најумеренијој цени.

**САМУИЛО КРАУЗ, САЈЦИЈА — НОВИ САД,**

трг. Фране Јосифа бр. 3. у кући Лакићевој.

Велико стовариште фабриката од кина сребра, као ножева, виљушака и лужекузних ствари.

Оптичких ствари и то: наочара, дикера, лорњети опточени сребром, златом или другим металом.

Све што у ову струку спада, прима се на оправљање и израђује брзо, тачно и јефтино.

За тачно регулисање свију сатова гарантује се за годину дана.

2-2



## ОГЛАСИ

### ВЕЛИКА ТРГОВИНА С ПАМУКОМ И СРПСКИМ ПЛАТНОМ ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА

„КОД ПРЕЂЕ“

у Новом Саду, у сопственој кући  
од стране где су ошанчари.

Препоручује своје велико стовариште па-  
мука предена, шотиша обичног и сви-  
леног, вула белог и разног фарбаног,  
пређе не беле, лужене и полу беле,  
конаца за шав и за ћилимове, срп-  
ског платна у највећем избору сади  
и уснована.

Сав памук је из првих фабрика.

Цена је умерена а послуга тачна.



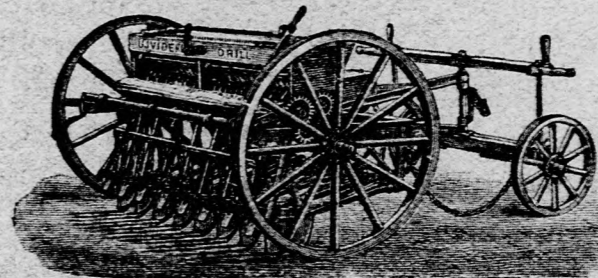
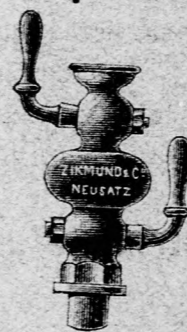
ПРВА НОВОСАДСКА ФАБРИКА  
ПОЉОПРИВРЕДНИХ МАШИНА И ЛИВНИЦА ГВОЖЂА  
ЦИГМУНД И ДРУГ, НОВИ САД,

казанска улица бр. 19.

Препоручује економима своје производе  
пољопривредних машина, особито сеја-  
чице са врло јефтним ценама.

Имамо на стоваришту сваковре-  
них реквизита за разне машине.

Ценовнике шаљем бесплатно.



### СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПARIЈА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМЕ САДУ — КОД „СВ. САВЕ“.

Сад је баш изашла из штампе:

## ВЕЛИКА СРПСКА НАРОДНА

# ЛИРА

са 1600 и више песама

ДРУГО ПОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ — ШТАМПАНО У 10.000 ПРИМЕРАКА.

Пре четири године изашло је прво издање ове наше велике лире, а сада ево приредисмо и друго попуњено издање, јер од првога све је распродано. — Угледно ово издање велике лире, која је украшена са 21 сликом наших првих песника треба да се нађе у свакој српској кући, а тиме се надамо у толико пре, што је прво издање тако великог одзива нашло.

Цена је великој српској народној лири: у меком повезу 1.25 — у тврдом црвеном повезу 1.50 — у тврдом црвеном повезу са златорезом 1.80 — у тврдом црвеном повезу са златорезом и обрезама 2.25.

Ми се надамо што многобројнијим порукама, које ћемо брзо и тачно обавити. — Ко нам новац у напред пошаље томе ћемо књигу о нашем тронку доставити.

Нови Сад, априла 1894.

С поштовањем  
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

# „ДАНИЦА“

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ СРПСКИХ ПОРОДИЦА.

Илази у Новом Саду сваке суботе на 12—16 страна, на великом кварт формату. Доносиће у сваком броју што одабранију забавну и поучну садржину, а уз то 3—4 и више слика, према томе какав буде одзив претплатника.

„Даницу“ препоручујемо нарочито у љубазну заштиту дичних Српкиња, којима је она у првом реду и намењена, па их молимо, да се заузму око скупљања претплатника, а ми обећавамо: да ћемо, ако будемо имали довољан број претплатника, сваких 14 дана доносити и Моде, а и иначе лист окитити са што више слика и одабраном садржином.

Молимо и нашу дичну омладину, да „Даницу“ у своје окриље узети изволи, па да јој прибави што шири круг читалаца. А и свима осталима пријатељима српске књиге препоручујемо најтоплије и молимо их, да се за „Даницу“ својски заузму. Ми ћемо настојати, да „Даница“, по најбољој могућности, задовољи чист укус српске читалачке публике. „Даница“ неће култивисати високоучене расправе и критике, то није њени задатак, него ће настојати, да буде лист за забаву, поуку, весеље и разонођење српских породица.

## Цена је „Даница“.

За Аустро-Угарску:		За Србију и остале земље:	
годишње . . . . .	5 фор. — н.	годишње . . . . .	14 динара
на пола године . . . . .	2 фор. 50 н.	на пола године . . . . .	7 динара
на четврт године . . . . .	1 фор. 25 н.	на четврт године . . . . .	3 1/2 динара

Поједини бројеви стају 15 новч. односно 30 пара дин.

За оне, који су претплаћени на „Стражу“ стоји „Даница“ за Аустро-Угарску годишње 4 фор. а за Србију и остале земље 10 динара, а на пола и четврт године сарамерно.

Бащи, добијају „Даницу“ у Аустро-Угарској за 3 фор. годишње, а у Србији и осталим земљама за 8 динара.

На сваких 10 скупљених претплатника дајемо један егземпляр „Данице“ бадава.

Огласе уврштавамо на нашим укуским корицама уз ове цене:

У Аустро-Угарској:	
цела страна . . . . .	15 фор. — н.
пола стране . . . . .	7 фор. 50 н.
четврт стране . . . . .	3 фор. 75 н.
осмина стране . . . . .	1 фор. 90 н.

и уз то у име државног жига за сваки пут 30 новч. Онима, који чешће оглашују, дајемо рабат према погодби.

Претплата и новци за огласе шаљу се администрацији „Данице“ у Новом Саду, на главној пијаци, у кући књижара г. г. браће М. Поповића, а сем тога примају претплату и књижара браће М. Поповића у Новом Саду, М. Каракашевића у Сомбору, и Јове Карамата у Земуну.

За Србију овлашћена је администрација „Малих Новина“, у Београду, да прима претплату и огласе и да води преписку с претплатницима у краљевини. А најлакши је начин претплаћивања у Србији, код месних пошта, које су овлашћене да примају претплату за „Даницу“. Огласи за Србију рачунају се по такси „Малих Новина“.

Први број послали смо на углед свима онима којима смо адресе могли добавити, па их молимо: да се претплате а и својим пријатељима и познаницима препоруче, да исто учине.

Овај број „Данице“ шаљемо само онима, који су послали претплату, јер је свака вересија апсолутно искључена, те се поруке без новца не ће уважити.

Ми се поново препоручујемо у благоволење сестара Српкиња и браће Срба.

У Новом Саду, 9. (21.) априла 1894.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ДАНИЦЕ“.

